
Ûnderwerp	: Invoeren ERTMS
Beliedsprogramma	: Bestemming Fryslân
Registraasjenûmer	: 01892783
Portefúlgehâlder	: A. Fokkens
Behanneljend amtner	:
Oanlieding	: In navolging van brief 01881928 waarin u bent geïnformeerd over de invoering van ERTMS op de noordelijke spoorlijnen (zie ook: Regionale spoorlijnen Groningen en Fryslân krijgen ERTMS Pro-Rail) , ontvangt u hierbij ter vaststelling de bestuursovereenkomst tussen het Rijk en provincies Fryslân en Groningen en de brief van Arriva met het afsprakenkader omtrent de invoering van ERTMS op de noordelijke spoorlijnen aan de provincies Fryslân en Groningen en de begrotingswijziging ten behoeve van de financiering van de voorgenomen invoer ERTMS
Europeeske kontekst	: Het European Rail Traffic Management System is een Europese specificatie voor spoorwegseinen en treinbeïnvloeding. Het is onderdeel van een project om de Europese spoorwegnetten te verbeteren, te standaardiseren en samen te smeden tot 'een Europese spoorwegruimte'. Het ERTMS verhoogt de veiligheid van het spoorwegvervoer, staat hogere treinsnelheden toe en draagt bij aan capaciteitsverhoging van de spoorweginfrastructuur. Ook vergemakkelijkt het ERTMS het internationale spoorwegverkeer en laat het meer concurrentie toe tussen leveranciers van apparatuur voor treinbeveiliging, wat de aanschafkosten verlaagt. De Europese Unie bereikt dit door systemen voor treinbeïnvloeding en spoorwegseinen interoperabel te maken, waardoor treinen met ERTMS-treinapparatuur van de ene fabrikant probleemloos en zonder beperkingen kunnen rijden over spoor met ERTMS-baanapparatuur van andere fabrikanten.

Koarte gearfetting : In Europa wordt tussen nu en 2050 een uniform beveiligingssysteem voor de trein (ERTMS) ingevoerd. Omdat het huidige beveiligingssysteem op de noordelijke lijnen moet worden vervangen krijgen wij nu de mogelijkheid van het ministerie om te participeren in de eerste tranche van de aanbesteding in de uitrol van ERTMS. Hierdoor krijgen we in het noorden decennia eerder het modernste beveiligingssysteem, waarmee we het spoor veiliger maken en de dienstregeling betrouwbaarder. ERTMS biedt meer ruimte voor innovaties en verduurzaming op het spoor. Zo kunnen wij met ERTMS stappen zetten met Automatic Train Operations (ATO) ten behoeve van zelfrijdende treinen. De totale kosten voor invoering van ERTMS op de noordelijke lijnen zijn door de programmadirectie ERTMS in 2020 geschat op ruim € 400 miljoen, waarvan afgerond € 310 mln. voor de infrastructuur en vooralsnog € 90 mln. geraamd voor maatregelen aan de treinen (inbouw en onderhoud) en kosten voor opleiding personeel van de regionale vervoerder. *In een recentere raming is het bedrag naar beneden bijgesteld (€ 78 mln.).*

Het Rijk heeft een bedrag van € 60 mln (zijnde de kosten voor de vervanging van het huidige systeem) als lumpsum bijdrage voor de maatregelen in de treinen en personeel beschikbaar gesteld aan de provincies. Hierdoor resteert nog een restbedrag van € 30 mln welke van de provincies wordt gevraagd: 2/3 deel provincie Groningen (€ 20 mln) en 1/3 deel provincie Fryslân (€ 10 mln). We halen de investering in ERTMS naar voren en we willen deze deels in deze concessie terugverdienen door voorziene besparingen door invoering ERTMS en ATO in de exploitatie van Arriva terug te laten vloeien naar de provincie en het resterende deel in de volgende concessie van 2035-2050. Voor het totale financiële traject zijn er afspraken met het Rijk, provincie Groningen en Arriva gemaakt. Mogelijke financiële voordelen en risico's voor de maatregelen in de treinen en personeel zijn volledig voor de provincies in de verdeling 2/3 Groningen en 1/3 Fryslân.

Beslútpunten : Goedkeuring geven aan:

1. Bestuursovereenkomst met het Rijk omtrent invoer ERTMS op de noordelijke spoorlijnen in de provincies Fryslân en Groningen en het afsprakenkader rondom invoering ERTMS zoals verwoord in de brief van Arriva aan de provincies Groningen en Fryslân

Taheakke :

1. Brief 01881928 en brief 01881951
2. Bestuursovereenkomst ERTMS op de noordelijke spoorlijnen in de provincies Fryslân en Groningen
3. Brief van Arriva aan de provincies Groningen en Fryslân met afsprakenkader rondom invoering ERTMS
4. Begrotingswijziging
5. Verslag bestuurlijk overleg ERTMS 20 mei 2021

Taljochting	:	
Kontekst	:	Noodzaak tot vernieuwing trein-veiligheidssysteem van de noordelijke lijnen
Probleemstelling	:	<p>Het bestaande treinbeveiligingssysteem ATB NG (Automatische Trein Beïnvloeding Nieuwe Generatie) is aan vervanging toe. De keuze bestaat uit het huidige systeem te vervangen door hetzelfde systeem voor de komende 25 jaar of te vervangen door ERTMS. Door eerder dan gepland over te stappen op ERTMS is het Rijk bereid om de vervangingskosten van € 60 mln voor het oude systeem te investeren in materieel en opleidingen t.b.v. ERTMS. Hierdoor dalen de kosten voor de provincies Groningen en Fryslân die als concessieverlener verantwoordelijk zijn voor het vervoer op deze regionale lijnen.</p> <p>Aan de provincies de keuze om voor invoering van het “oude” systeem te kiezen óf nu mee te doen met de eerste uitrol van ERTMS. Om ERTMS in te voeren moet er door de provincies wel geïnvesteerd worden in het materieel en personeel. Ons deel van deze investering bedraagt € 10 mln. Bij vervanging door het “oude systeem” zijn er nu geen kosten voor de provincies. De kosten voor de provincies bij invoering ERTMS in 2050 komen dan later bij invoering ERTMS</p>
Probleemanalyze	:	<p>ERTMS wordt in de periode tot 2050 Europees ingevoerd. Als regionale concessies staan we aan het eind van deze periode voor invoering. Vanwege de noodzakelijke vernieuwing van het huidige ATB NG systeem krijgen we nu de mogelijkheid om in de eerste fase van de uitrol van ERTMS mee te doen, waarbij het Rijk de vervangingskosten voor het huidige ATB systeem als lumpsum bedrag in de kosten van de regio wil bijdragen. Hiervoor moeten we wel een investering naar voren halen die anders in toekomstige treinconcessies (na 2050) zou moeten worden gemaakt.</p>
Doelstelling / beëage effecten:	:	<p>Door nu ERTMS in te voeren ontstaat er meer veiligheid op het spoor en is er meer ruimte voor innovaties. Hiermee kunnen we stappen maken in automatisch rijdende treinen en ons spoorproduct verder door ontwikkelen. Keuze voor ERTMS maakt innovaties mogelijk, die tot besparingen kunnen leiden zodat de benodigde investering hieruit kan worden gedekt.</p>
Risiko's	:	<p>Ombouw van systemen kan leiden tot (storings)risico's. Er is kans op vertraging van de in/ombouw vanwege complexiteit. Dit geldt zowel voor het spoorinfra deel als voor de wijzigingen van het materieel. Het ERTMS systeem is echter beproefd en in werking op trajecten, maar wordt nu breder uitgerold.</p> <p>Financiële risico's voor de baaninfra zijn voor 100% voor het Rijk.</p>

De financiële risico's voor ombouw materieel zijn voor de provincies. Dit wordt laag ingeschat vanwege de laatste raming voor ombouw materieel van € 78 mln ipv € 90 mln. De risicoverdeling voor de provincies is gelijk aan investeringsverdeling, namelijk 2/3 deel provincie Groningen en 1/3 deel provincie Fryslân. Besluitvorming omtrent invoering staat onder tijdsdruk vanwege de bestuurlijke toezegging aan het Rijk en deelname aan de 1^e tranche van het landelijke aanbestedingstraject ERTMS.

<p>Probleemoplossing</p>	<p>: Oplossing 1: Niet invoeren ERTMS is geen optie, echter we kunnen wel wachten totdat we aan de beurt komen (ergens richting 2050) en eerst gebruik maken van de huidige oude analoge techniek. Betekent nu geen provinciale investering doen en de kosten vanaf 2050 opvoeren. Niet duidelijk is of er dan een bijdrage van het Rijk zal zijn en ook onduidelijk is wat de hoogte van de kosten dan zullen zijn. We kunnen tot 2050 niet innoveren in zelfrijdend vervoer en maken het spoor niet veiliger.</p> <p>Oplossing 2: Met ERTMS worden treinen digitaal bestuurd en beveiligd. De invoering van ERTMS is van levensbelang voor het spoor en voor Europa. Het is de nieuwe techniek die vanaf nu wordt uitgerold in Europa en we krijgen nu kans om mee te doen. Met Rijk en Arriva maken we afspraken omtrent de financiering en de doorlooptijden. Voor de maatregelen aan de treinen, onderhoud en opleiding personeel draagt het Rijk eenmalig € 60 mln lumpsum bij en resteert voor de provincies een investering van € 30 mln (2/3 deel voor Groningen en 1/3 deel voor Fryslân). De dekking aan fryske zijde voor deze investering verkrijgen we deels door in de huidige concessie (t/m 2035) harde afspraken te maken met de vervoerder waarin we vastleggen dat de besparingen die ontstaan in de huidige concessie door ERTMS, volledig ten gunste komen van de provincies. Het dan nog resterende bedrag kunnen we in de volgende spoorconcessie van 2035-2050 te verwerken.</p>
<p>Foarkaroplossing/ Yntegrale ôfwaging</p>	<p>: Oplossing 2 is door GS vastgesteld, met voorbehoud van goedkeuring door Provinciale Staten.</p>

We krijgen nu de mogelijkheid om in de eerste tranche te participeren, waardoor de noordelijke lijnen decennia eerder van de voordelen van ERTMS kunnen gaan profiteren. We hebben nu de zekerheid over een bijdrage van € 60 mln vanuit het Rijk voor maatregelen aan de trein, onderhoud en opleiding personeel. Hiervoor gaan we een investering naar voren te halen waarbij in de dekking is voorzien door een goedkopere exploitatie van de treindienst. De dekking van de benodigde € 10 miljoen is ten laste van de exploitatie concessie trein in de periode 2030-2050, € 500.000 jaarlijks. Indien blijkt dat de benodigde middelen minder zijn dan € 10 miljoen, dan zal de verlaging van de concessiemiddelen hiermee weer opgehoogd worden, ditzelfde geldt ook als er eerder besparingen realiseerbaar zijn. Indien het investeringsbedrag eerder is terugverdiend kunnen besparingen beschikbaar komen voor de algemene begroting als structurele vrijval of ten gunste blijven van het OV. De verwerking hiervan worden bij de Beraps voorgelegt.

ERTMS biedt meer ruimte voor innovaties en verduurzaming op het spoor. Het ombouwen van het materieel naar ERTMS biedt tevens kansen om gelijktijdig in alle treinen ATO mee te nemen zodat wij in 2026 op alle treinen ATO hebben geïnstalleerd. De combinatie van ATO met ERTMS zorgt voor meer ruimte op het spoor (meer treinen mogelijk), minder brandstofverbruik (daling jaarlijkse exploitatielasten) en een nog betere kwaliteit voor onze reizigers.

ERTMS wordt over de jaren doorontwikkeld en met de digitalisering van de beveiliging is het relatief eenvoudig om upgrades te implementeren en het spoorproduct up-to-date te houden.

ERTMS zorgt er ook voor dat treinen veilig dicht op elkaar kunnen rijden. Voor toekomstige ontwikkelingen betekent dit dat er minder infrastructuur hoeft te worden aangelegd en er dus minder kosten zijn (Ontwikkelingen als: uitbreiding treinen Leeuwarden-Groningen, versnelling op Leeuwarden Harlingen, doortrekken van treinen uit Groningen richting Werpsterhoeke).

Útfiering

: Na de vaststelling door Provinciale Staten stelt Arriva een business case op rond de invoering, de planning en de kosten van ERTMS welke aan de provincies Groningen en Fryslân wordt voorgelegd ter goedkeuring. De business case wordt onderdeel van de concessie spoorvervoer noordelijke lijnen 2020-2035 zodat hierop de juridische bepalingen van de concessie geldig zijn.

Monitoaring/evaluaasje

: Rapportage omtrent invoer ERTMS op de noordelijke lijnen zal via de normale P&C cyclus plaatsvinden

Stjoering

: De programma directie ERTMS heeft landelijk de governance in het proces rond de invoering van ERTMS en daarnaast stellen de provincie Groningen en Fryslân een projectleider aan die voor beide provincies het traject begeleid, zowel traject rond inbouw in materieel bij Arriva als het traject van aanpassing van de spoorinfra vanuit de programmadi-rectie. De kosten worden gedekt uit de totale investering.

Ferfolchproseduere : Rapportering omtrent het proces invoering ERTMS in de trein en uitrol over de spoorinfra zal via de reguliere lijn verlopen. (Beraps e.d.)

Oare punten :

Ljouwert, 5 oktober 2021
Deputearre Steaten fan Fryslân,

drs. A.A.M. Brok, foarsitter

R.E. Bouius – Riemersma, MBA MCM, sekretaris

UTSTEL

Underwerp : **Invoeren ERTMS (01892783)**

Provinsjale Steaten fan Fryslân

Nei it lêzen fan it útstel fan Deputearre Steaten fan Fryslân fan 5 oktober 2021, oangeande ERTMS

Mei it each op

Oerwagende dat :

Beslute : Goedkeuring te geven aan|:

1. Bestuursovereenkomst met het Rijk omtrent invoer ERTMS op de noordelijke spoorlijnen in de provincies Fryslân en Groningen en het afsprakenkader rondom invoering ERTMS zoals verwoord in de brief van Arriva aan de provincies Groningen en Fryslân.
2. Bijgevoegde begrotingswijziging ter dekking van de € 10 miljoen.

Sa fêststeld troch Provinsjale Steaten fan Fryslân yn harren iepenbiere gearkomste fan,

drs. A.A.M. Brok, foarsitter

A.G. Rosier, griffier